

Дуба М. І.ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2007-9572>

доктор економічних наук, професор, директор Інституту розвитку фінансового бізнесу
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана",
Київ, Україна, dyba_m@ukr.net

Гернего Ю. О.ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4929-0411>

кандидат економічних наук, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана", Київ, Україна, iuliagern@ukr.net

Дуба О. М.ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3615-1180>

доктор економічних наук, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана",
Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ІМПЕРАТИВИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Теоретично обґрунтовано сутнісні характеристики людського розвитку в контексті його збалансування. Здійснено порівняльний аналіз модернізації, прогресу та розвитку. Наведено структурні складові англomовного поняття "sustainable development", зокрема наголошено на змістовності та прикладному характері збалансованого/сталого людського розвитку. На підставі порівняльного аналізу україномовних аналогів динамічної і статичної компонент виявлено доцільність зосередження на теоретичному базисі та прикладних характеристиках збалансованого/сталого людського розвитку. Виокремлено системний та загальний концептуальний підходи до його структуризації, а також людиноцентричну модель цього типу розвитку. У результаті обґрунтування теоретичних підходів до визначення збалансованого людського розвитку наведено його імперативи. Розкрито принципи формування інформаційно-мережевої економіки, обґрунтовано специфіку фінансіалізації економічної діяльності, поведінки, мислення, підкреслено важливість спеціалізації економічних відносин.

Ключові слова: збалансований розвиток, інформаційне суспільство, добробут, фінансіалізація, соціальна складова.

Рис. 2. Табл. 2. Літ. 18.

Mykhailo DybaORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2007-9572>

Dr. Sc. (Economics), Professor, SHEE "Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman", Kyiv, Ukraine, dyba_m@ukr.net

Iuliia GernegoORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4929-0411>

Ph. D. (Economics), SHEE "Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman", Kyiv, Ukraine, iuliagern@ukr.net

Oleksandr DybaORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3615-1180>

Dr. Sc. (Economics), SHEE "Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman", Kyiv, Ukraine

THEORETICAL APPROACHES TO THE DEFINITION AND IMPERATIVES OF SUSTAINABLE HUMAN DEVELOPMENT

Abstract. The strengthening trends of globalization within modern society are deeply connected with new requirements for business entities and national economies competitiveness within international markets. In particular, the social component creates an important theoretical background for practical manifestation in the form

© Дуба М. І., Гернего Ю. О., Дуба О. М., 2019

of sustainable human development. The sustainable human development issues are particularly important nowadays. Thus, the appropriate topic is presented within research of foreign and Ukrainian authors. However, there are still some problems, considering the theoretical approaches to sustainable human development structuring systematization and definition of sustainable human development imperatives. Thereby, our research purpose is chosen to solve the above mentioned problems. The primary stage of our research contains comparative analyzes of the essence and key manifestations of modernization, progress and development. The sustainable human development concept clarification is provided in the context of the structural component analysis of "sustainable development". The comparative analysis of the Ukrainian-language analogues of sustainable human development dynamic and static component creates the background for its practical implementation. The triad of sustainable human development is distinguished in the context of systematic approach to its analysis. Namely, the education, health and social welfare are considered as the triad components. Conceptual principles of sustainable human development are analyzed on the basis of economic, social and environmental components research (general conceptual approach to the sustainable human development structuring). The sustainable human development imperatives are identified as part of an appropriate system. The principles of information and network economy formation, the specifics of financialization of economic activity and the importance of the specialization of economic relations are emphasized. As a result, the study highlights the need to combine the dynamics of human development with the "balance" between its structural components in Ukraine.

Key words: sustainable development, the informative society, welfare, financialization, the social component.

JEL classification: O10, O30, O40.

Дыба М. И.

доктор экономических наук, профессор, директор Института развития финансового бизнеса
ГВУЗ "Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана", Киев, Украина

Гернего Ю. А.

кандидат экономических наук, доцент кафедры корпоративных финансов и контроллинга
ГВУЗ "Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана", Киев, Украина

Дыба А. М.

доктор экономических наук, профессор кафедры корпоративных финансов и контроллинга
ГВУЗ "Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана", Киев, Украина

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ И ИМПЕРАТИВЫ
СБАЛАНСИРОВАННОГО ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ**

Аннотация. Теоретически обоснованы сущностные характеристики человеческого развития в контексте его сбалансирования. Осуществлен сравнительный анализ модернизации, прогресса и развития. Приведены структурные составляющие англоязычного понятия "sustainable development", в частности акцент сделан на содержательности и прикладном характере сбалансированного/устойчивого человеческого развития. На основании сравнительного анализа украиноязычных аналогов динамического и статического компонентов выявлена целесообразность сосредоточения на теоретическом базисе и прикладных характеристиках сбалансированного/устойчивого человеческого развития. Выделены системный и обобщенный концептуальный подходы к его структуризации, а также человекоцентрическая модель этого типа развития. В результате обоснования теоретических подходов к определению сбалансированного человеческого развития приведены его императивы. Раскрыты принципы формирования информационно-сетевой экономики, обосновано специфику финансовализации экономической деятельности, поведения, мышления, отмечена важность специализации экономических отношений.

Ключевые слова: сбалансированное развитие, информационное общество, благосостояние, финансиализация, социальная составляющая.

В умовах посилення глобалізаційних тенденцій економіка України все ще не досягає визначених цілей у контексті збалансування економічної та соціальної компонент. Проте динамічний поступ інформаційного суспільства, заснованого на постулатах економіки знань, зумовлює актуальність перегляду підходів до формування концептуальних засад людського розвитку. У свою чергу, трансформація парадигми останнього відбувається з огляду не лише на динаміку, а й на пріоритетність досягнення рівноваги у суспільстві. Тому виникає потреба чітко визначити імперативи збалансування людського розвитку. Адаже актуалізуються питання подолання соціального хаосу, тобто неупорядкованості соціальної системи та її підсистем, що характеризується нелінійністю, несталістю процесів та явищ, неоднорідністю систем, структур та інших характеристик.

Набуває актуальності дослідження теоретичних підходів до визначення збалансованого людського розвитку, що вказує на важливість проблеми та потребує активізації наукових розробок у напрямі диференціації імперативів його збалансованості.

Посилення ролі людського розвитку в контексті соціально-економічного поступу сучасного суспільства та потреба в його збалансуванні зумовили появу публікацій зазначеного напрямку зарубіжних і вітчизняних фахівців. Окремі теоретичні та прикладні аспекти відображено у працях вітчизняних вчених, а саме О. І. Амоші, В. П. Антонюк, Ю. М. Бажала, Т. А. Васильєвої, С. В. Леонова, В. М. Гейця, О. А. Грішньої, Е. М. Лібанової та ін. [1–7]. На міжнародному рівні специфіку збалансованого людського розвитку досліджено експертами ООН [8–10].

Проте, незважаючи на доволі широкий спектр досліджень збалансованого людського розвитку, він є динамічним процесом і передбачає систематичні трансформації. Тому існує потреба в обґрунтуванні сутнісних характеристик людського розвитку та його вимог в умовах сьогодення.

Метою статті є розмежування теоретичних підходів до визначення збалансованого людського розвитку. У свою чергу, багатоаспектність встановлених характеристик та специфіки процесу збалансування сформували можливість для обґрунтування імперативів людського розвитку.

Збалансування є проявом стану явища або процесу, який одночасно передбачає наявність рівноваги протягом тривалого проміжку часу. Водночас збалансування постає проявом результатів взаємодії елементів або визначених складових об'єкта дослідження. Тому логічно, що в основі збалансування визначеної системи перебувають саме внутрішні (ендогенні) фактори. Відповідно, змінам параметрів збалансування під впливом руйнівних екзогенних факторів можна протидіяти, зміцнивши систему зсередини. Збалансування є системним проявом явища або процесу, що відображає потенціал об'єкта дослідження діяти в умовах зовнішніх і внутрішніх впливів та реагувати на них.

У контексті дослідження збалансованості не випадковим є вибір терміна “розвиток”, а не “зростання” або “прогрес”. Адаже зростання асоціюється з

економічним зростанням, яке коригує з показником національного доходу на одну особу, переходом на якісно вищий рівень. Натомість розвиток є ширшим, передбачає охоплення різних змін. Поряд із рівнем життя увага приділяється рівню здоров'я та освіти, якості роботи й соціальної стабільності, змінам навколишнього середовища. Розвиток визначається як процес, коли відбуваються зміни, перехід з одного стану в інший; перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого. Тобто в розвитку закладено процеси, що вдосконалюють об'єкти дослідження, що з ним можуть бути пов'язані.

Прогрес, який передбачає поступальний розвиток, та модернізація, що характеризує динамічний розвиток, є його модифікаціями (рис. 1).

Спектр досліджень питань збалансованого людського розвитку відображений у працях експертів Програми розвитку ООН (ПРООН), відповідні аналітичні висновки були вперше узагальнені в Глобальній доповіді про людський розвиток у 1990 р. На думку експертів ПРООН, людський розвиток є процесом, який забезпечує людям ширший вибір. Принципово такий вибір, імовірно, буде нескінченним та змінюватиметься з часом. Проте на всіх рівнях ключовими аспектами людського розвитку залишатимуться можливості прожити здорове життя, набути знань та отримати доступ до ресурсів, потрібних для забезпечення гідного життя. Якщо такі можливості недосяжні, людина не матиме доступу й до інших можливостей [9; 10].

Збалансований людський розвиток є як фактором економічного розвитку та зростання, так і одним із їхніх наслідків. Виникає система взаємозв'язків між прогресивними тенденціями змін у суспільстві. Актуалізується питання керування розвитком, потреба у збереженні рівноваги в суспільстві, у "збалансуванні розвитку".

Перші ідеї щодо формування ідеальної моделі суспільства викладено у працях античних філософів. Зокрема, однією з базових тем учення Платона

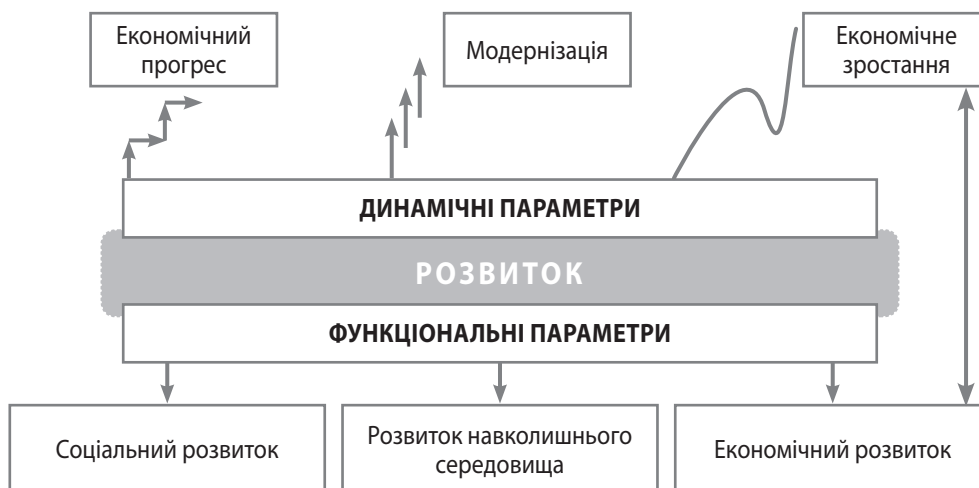

Рис. 1. Схематичне співвідношення параметрів розвитку

Складено авторами.

стало створення “ідеальної”, або “справедливої” держави. Основи соціальної та політичної філософії, політології та теорії управління містяться у творах Арістотеля. У XVI–XVII ст. новий виток досліджень, пов’язаних із побудовою суспільства на принципах справедливості, відображено у працях Т. Мора (“Утопія”) та Т. Кампанелли (“Місто Сонця”). У XVIII ст. збільшення можливостей людини стало підґрунтям для зародження думок щодо необмеженого економічного зростання, яке поставив під сумнів Р. Мальтус у праці “Есе про принципи народонаселення”. Посилення глобалізаційних процесів у XX ст. зумовило поширення досліджень щодо збереження рівноваги у суспільстві в науковій сфері та у програмних документах міжнародних організацій. У 1983 р. зусиллями Генеральної Асамблеї ООН сформовано Міжнародну комісію з навколишнього середовища і розвитку (World Commission on Environment and Development, WCED). За результатами її роботи опубліковано працю “Наше спільне майбутнє” (*Our common future*), де презентовано концепцію альтернативного розвитку (*sustainable development*), засновану на необмеженому економічному зростанні. Визначено необхідність підтримки “розвитку, що задовольняє потреби сьогоденного покоління, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольняти свої потреби” [11].

Концептуальні дослідження стосовно питань *sustainable development* (англ. “розвиток, що підтримується”, від *sustain* – опора, підтримувати, витримувати) поширилися за результатами Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) та Всесвітнього саміту зі збалансованого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.). Одним із уживаних тлумачень *sustainable development* є визначення, запропоноване в 1987 р. Міжнародною комісією з охорони навколишнього середовища та розвитку. Згідно з ним *sustainable development* є економічним і соціальним розвитком, який здатний задовольнити потреби сучасного покоління без обмеження можливостей майбутніх поколінь стосовно використання широкого спектра ресурсів. На думку члена Римського клубу Н. Мойсеева, *sustainable development* є “розвитком, який допустимий або узгоджений зі станом Природи та її законами” [12]. Згідно з визначенням Комісії ООН, під *sustainable development* розуміють “загальну концепцію стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їхню потребу в безпечному і здоровому довкіллі” [8; 13]. З огляду на відмінності у сприйнятті соціально-економічних процесів, у різних країнах використовуються різні форми розуміння *sustainable development*. У Німеччині ця концепція сприймається як *nachhaltige Entwicklung*, тобто тривалий, але результативний (завершений) розвиток. У Франції – як *développement soutenable*, а також використовується термін *développement durable*, що означає тривалий розвиток. У Польщі – це *zrównowazony rozwój*, тривалий розвиток, який заснований на рівновазі (збалансуванні). В Іспанії *desarrollo sostenible* сприймається як міцний розвиток. Для вітчизняних науковців нагальним є питання пошуку максимально коректного відповідника поняття *sustainable development*. Для цього важливо звернути увагу на тлумачення термінів, що стосуються цього визначення, зокрема: “розвиток”, “сталий розвиток”, “самопідтримуючий розвиток”, “збалансований розвиток” (табл. 1).

Тлумачення концептуальних складових *sustainable development*

№ з/п	Термін	Природа	Трактування
1	Розвиток	Динамічна	Специфічний процес зміни, результатом якого є виникнення якісно нового, поступовий процес сходження від нижчого до вищого, від простого до складного; процес, у результаті якого відбувається зміна, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого
2	Сталий (російською “устойчивый”)	Статична	Потужний; здатний триматися; непохитний; той, що не піддається коливанням; постійний; стійкий, той, що не підлягає впливу
3	Стабільний	Статична	Сталий, незмінний, стійкий
4	Підтримуючий	Статична	Визначає активну, цілеспрямовану дію щодо забезпечення розвитку, при цьому йдеться про активну роль суспільства
5	Самопідтримуючий	Статична	Здатність до самоорганізації системи та здійснення якісних внутрішніх змін, спрямованих на забезпечення тривалого існування та внутрішньої рівноваги
6	Збалансований	Статична	Зберігає рівновагу; доводить до правильного співвідношення пов'язані частини будь-чого

Складено за: Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку / Т. К. Гречко, С. А. Лісовський, С. А. Романюк, Л. Г. Руденко. Херсон : Грін Д. С., 2015. 264 с.

Трактування *sustainable development* вказує на його комплексний характер, який дає змогу поєднати розвиток (*development*) із балансовою (статичною) складовою. Тлумачення понять, наведених у табл. 1, надає підставу ототожнювати статичну складову з терміном “збалансований”. Тому надалі, у контексті нашого дослідження, під поняттям *sustainable development* розумітимемо “збалансований розвиток”.

У свою чергу, поняття “розвиток” нерозривно пов'язане із “системою”. Адже розвиток здебільшого передбачає розвиток певної системи, яка є емерджентною. Тобто їй властиві якості, що відсутні в її окремих підсистемах та блоках, а саме система є якісно новою відносно своїх складових [14]. Збалансований людський розвиток передбачає поєднання трьох ключових компонентів, які мають залишатися стабільними, одночасно формуючи триєдину динамічну систему (рис. 2).

Оскільки наведена система перебуває у стані динаміки, масштабні завдання щодо стабілізації кожної з її ключових компонентів не можуть бути виконані лише зусиллями влади. Важливо залучити громадськість і спеціалізовані організації. Одночасно, у прикладному аспекті, збалансований розвиток означає керований розвиток. Тому виняткового значення набувають управлінські інноваційні технології та процеси, пов'язані з плануванням сучасних тенденцій розвитку в суспільстві.

Рис. 2. Тріада збалансованого людського розвитку (системний підхід)

Складено авторами.

Концептуальні засади збалансованого розвитку в глобалізованому суспільстві формувалися в результаті ініціатив, втілених у результаті заходів на рівні міжнародних організацій та окремих країн світу. У 1979 р. у м. Бонн (Німеччина) підписано Боннську угоду, яка визначила правила розрахунку викидів шкідливих газів, схему торгівлі квотами на викиди між державами. У 1987 р. зусиллями Міжнародної комісії з навколишнього середовища обґрунтовано необхідність “сталого розвитку” як такого, що забезпечує потреби сучасного покоління без шкоди майбутнім поколінням. У 1990 р. визначено потребу в заморожуванні “шкідливих викидів” (парникових газів). У 1992 р. на конференції у Ріо-де-Жанейро (Бразилія) ухвалено “Порядок денний на ХХІ століття”. У 1997 р. підписано Кіотський протокол (Японія), який прийняли 32 країни, зобов'язуючись до 2012 р. зменшити шкідливі викиди на 5,2 % порівняно з 1990 р. У 2012 р. Кіотський протокол продовжено до 2020 р. [15, с. 153].

Концептуальні дослідження з питань збалансованого розвитку та результати їх практичної імплементації стали підґрунтям для виокремлення трьох складових збалансованого розвитку: соціальної, екологічної та економічної (рис. 3).

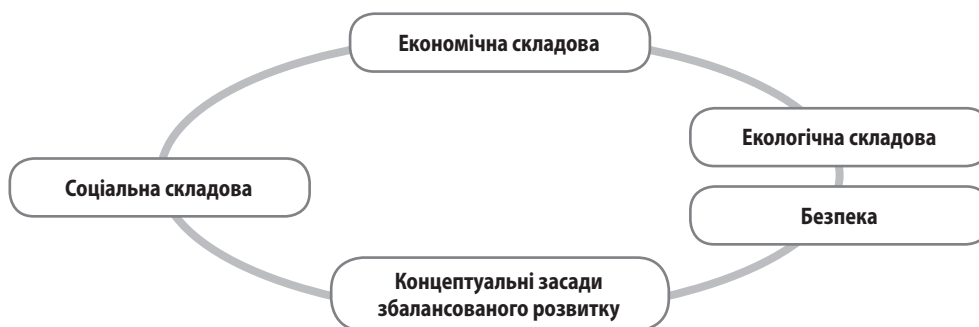

Рис. 3. Складові збалансованого людського розвитку (загальний концептуальний підхід)

Складено авторами.

Рис. 4. Людиноцентрична модель збалансованого розвитку

Джерело: Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку / за наук. ред. О. Жилінської. Львів: Кальварія, 2017. 168 с.

В основу економічної складової людського розвитку покладено розуміння доходу Дж. Хікса, а саме твердження про те, що у практичному житті визначення рівня доходу має на меті вказати людям, скільки вони можуть споживати, не роблячи себе при цьому бідніше [16]. Економічна складова, з одного боку, спрямована на стабілізацію соціальних і культурних систем (соціальна складова), а з другого – на формування цілісності біологічних і фізичних природних систем (екологічна складова), а також безпеки розвитку сучасного суспільства. Зазначені складові стали основою для обґрунтування пріоритетів і диференціації цілей збалансованого розвитку сучасного суспільства.

У зв'язку з актуалізацією концептуальних засад людського розвитку на глобальному рівні її окремі аспекти відображено також у Доктрині “Україна 2030” [2], де визначено людиноцентричну модель збалансованого розвитку (рис. 4).

Модель дає змогу оцінити функціональні компоненти людського розвитку, поєднання яких становитиме основу для створення продуктів та послуг на інноваційних засадах. У результаті відбудеться зростання доданої вартості та затребуваності продукції на міжнародних ринках.

На саміті G 20 у вересні 2016 р. горизонти соціально орієнтованого економічного розвитку сучасності визнано “збалансованими” [2]. Затверджено принципи політики для досягнення пріоритетів збалансованого людського розвитку (табл. 2).

Виконання наведених принципів має забезпечити основу для реалізації пріоритетів людського розвитку, що втілюються у формі цілей збалансованого людського розвитку. Цілі збалансованого розвитку визначено та оприлюднено експертами ООН у 2016 р. як ключові рекомендації урядам усіх країн.

У свою чергу, реалізація цілей збалансованого людського розвитку потребує реалізації низки специфічних вимог, на основі яких у працях авторського колективу під керівництвом Е. М. Лібанової визначено економічні імперативи збалансованого людського розвитку (рис. 5).

Принципи політики збалансованого людського розвитку

№ з/п	Принцип	Обґрунтування
1	Візуалізації	Посилити програми розвитку G 20 з метою прискорення нових факторів зростання, відкриття нових горизонтів для розвитку, здійснення процесів трансформації економіки більш інноваційним і стабільним шляхом, з урахуванням інтересів як сучасного, так і майбутніх поколінь
2	Інтеграції	Втілення інноваційних концепцій та політики зростання через посилення взаємозв'язків між економікою, працею, зайнятістю та соціальною політикою, поєднання управління попитом із реформами пропозиції, економічне зростання з пріоритетами соціального розвитку та захистом навколишнього середовища
3	Відкритості	Розвиток відкритої світової економіки, відмова від протекціонізму, сприяння глобальній торгівлі та інвестиціям, у тому числі шляхом зміцнення торговельної системи, збільшення можливостей через суспільну підтримку розширеного зростання глобалізованої економіки
4	Інклюзивності	Активізація здатності економічного зростання в задоволенні потреб населення та забезпечення користі, зокрема жінкам і незахищеним групам, створюючи робочі місця, нівелюючи нерівність та бідність

Складено за: Трансформація нашого світу: Порядок денний стійкого розвитку 2030: Програма ООН. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>; Information Economy Report 2017. Digitalization, trade and development / UNCTAD. Switzerland, 2017. 129 p.; Гернего Ю. О. Людиноцентрична концепція розвитку збалансованого суспільства. *Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація: матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 14 грудня 2017 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2017. С. 107–110; G 20 Leaders Communique Hangzhou Summit (4–5 September 2016). URL: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-16-2967_en.htm.

Рис. 5. Імперативи збалансованого людського розвитку

Складено за: Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: нац. доповідь / кер. авт. кол. Е. М. Лібанова / Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. Умань: Видавничо-поліграфічний центр "Візаві", 2012. 412 с.

З огляду на попередньо розглянуту нами концептуальну природу збалансованого людського розвитку, його формування тісно пов'язане з економікою знань, оскільки такий розвиток ґрунтується на прерогативах цивілізаційного прогресу, який тісно пов'язаний з інформацією. Тому визначальним для розбудови практик збалансованого людського розвитку є формування основ інформаційно-мережевої економіки.

Водночас збалансований людський розвиток не можливий без залучення достатніх обсягів фінансових ресурсів, вирішальною є фінансіалізація всіх ключових видів економічної діяльності, людської поведінки та мислення.

Підхід до розгляду фінансіалізації у формі інноваційного соціально-економічного явища наголошує на якісно нових моделях, котрі виникають у суспільстві внаслідок посилення фінансових впливів на глобальному рівні. Фінансіалізація як процес полягає в дослідженні специфіки поширення фінансів на всі сфери життєдіяльності суспільства, а як інноваційна форма соціально-економічних відносин характеризує посилення ролі фінансового капіталу, обґрунтування виправданості перетворення основних видів капіталу у фінансовий.

Періодичні економічні спади та дисбаланси, проте, є немінучими. Тому збалансування людського розвитку вимагає регулювання дисбалансів як природних наслідків фінансіалізації. Оскільки мережеві зв'язки розширюють можливості залучення кожної особи до інформаційного простору, створюють основи для комп'ютеризації та автоматизації, відбувається трансформація природи капіталу. Тотальні перетворення у природі та структурі основного капіталу є основою для зміни місця людини в суспільному виробництві. В інформаційному суспільстві підвищується вага людських здібностей та знань з одночасним зниженням ролі живої людської праці.

Виокремивши теоретичні підходи до визначення збалансованого людського розвитку та обґрунтувавши його імперативи, можна зробити такі висновки:

- формування підвалин сучасної ринкової економіки України, яка диктує засади конкурентної боротьби, зумовлює необхідність забезпечення стабільних та взаємоузгоджених змін базових структурних компонентів соціальної сфери, виконання вимог збалансованого людського розвитку;
- у результаті дослідження імперативів збалансованого розвитку наголошуємо на суперечності, яка полягає в потребі у поєднанні динаміки людського розвитку з “балансом” між його структурними компонентами;
- практична імплементація відповідної соціально-економічної парадигми сформує теоретико-методологічну основу для поєднання пріоритетів соціального прогресу з потенціалом зростання конкурентоспроможності економіки України.

Список використаних джерел

1. Амоша О. І, Антонюк В. П., Новікова О. Ф. Людський потенціал: механізми збереження та розвитку : монографія. Донецьк, 2008. 468 с.
2. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку / за наук. ред. О. Жилінської. Львів : Кальварія, 2017. 168 с.

3. Бажал Ю. М. Розвиток інноваційної діяльності у знанневому трикутнику “держава – університети – промисловість”. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 1. С. 76–88.
4. Institutional Quality of Social Sector: the Essence and Measurements / T. Vasileva, S. Lyeonov, I. Adamičková, K. Bagmet. *Economics and Sociology*. 2018. № 11 (2). P. 248–262.
5. Геєць В. М. Характер перехідних процесів до економіки знань. *Економіка України*. 2004. № 5. С. 4–13.
6. Грішнова О. А., Брінцева О. Г., Шурпа С. Я. Фіктивізація людського капіталу та нові ризики в сфері зайнятості. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1 (2). С. 91–98.
7. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості : нац. доповідь / кер. авт. кол. Е. М. Лібанова / Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. Умань : Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”, 2012. 412 с.
8. Трансформація нашого світу: Порядок денний стійкого розвитку 2030: Програма ООН. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.
9. Information Economy Report 2017. Digitalization, trade and development / UNCTAD. Switzerland, 2017. 129 p.
10. Human Development Report 1990. Concept and Measurement of human development / United Nations Development Programme. URL: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1990/chapters/>.
11. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку / Т. К. Гречко, С. А. Лісовський, С. А. Романюк, А. Г. Руденко. Херсон : Гринь Д. С., 2015. 264 с.
12. Development and international economic co-operation: environment Report of the World Commission on Environment and Development / United Nations. URL: http://www.channelingreality.com/Documents/Brundtland_Searchable.pdf.
13. Запатріна І. В. Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні. Керівництво. Цілі сталого розвитку. Київ, 2018. 69 с.
14. Мушинська Н. Ю. Збалансований розвиток регіону: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_87.
15. Домарадзька Г. С., Фурман М. Б. Реалізація “концепції сталого розвитку” в Україні, як передумова ефективної інтеграції в світову економіку. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2012. № 748. С. 350–356.
16. Хикс Дж. Теория экономической истории : пер. с англ. 2-го стереотип. изд. / общ. ред. и вступ. ст. Р. М. Нуреева. Москва : НП “Журнал “Вопросы экономики”, 2006. 224 с.
17. Гернего Ю. О. Людиноцентрична концепція розвитку збалансованого суспільства. *Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 14 грудня 2017 р.). Полтава : ПУЕТ, 2017. С. 107–110.
18. G20 Leaders Communique Hangzhou Summit (4–5 September 2016). URL: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-16-2967_en.htm.

References

1. Amosha, O. I, Antoniuk, V. P., & Novikova, O. F. (2008). *Human potential: mechanism of stability and development*. Donetsk [in Ukrainian].
2. Zhylynska, O. (Ed.). (2017). *Ukraine 2030: Sustainable development doctrine*. Lviv: Kalvariia [in Ukrainian].
3. Bazhal, Yu. M. (2015). Development of innovation activities within knowledge triangle “government-university-industry”. *Economy and forecasting*, 1, 76–88 [in Ukrainian].
4. Vasileva, T., Lyeonov, S., Adamičková, I., & Bagmet, K. (2018). Institutional Quality of Social Sector: the Essence and Measurements. *Economics and Sociology*, 11 (2), 248–262.

5. Heiets, V. M. (2004). The nature of transients to the knowledge economy. *Economy of Ukraine*, 5, 4–13 [in Ukrainian].
6. Hrishnova, O. A., Brintseva, O. H., & Shurpa, S. Ya. (2017). Fiktivization of the human capital and new risks in the sphere of employment. *Scientific bulletin of Polissia*, 1 (2), 91–98 [in Ukrainian].
7. Libanova, E. M. (Ed.). (2012). *Sustainable human development: ensuring justice*. Uman: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Vizavi" [in Ukrainian].
8. United Nations. (n. d.). *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved from <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> [in Ukrainian].
9. UNCTAD. (2017). *Information Economy Report 2017. Digitalization, trade and development*. Switzerland.
10. United Nations. (1990). *Human Development Report 1990. Concept and Measurement of human development*. Retrieved from <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1990/chapters/>.
11. Hrechko, T. K., Lisovskyi, S. A., Romaniuk, S. A., & Rudenko, L. H. (2015). *Public administration in ensuring sustainable (balanced) development*. Kherson: Hrin D. S. [in Ukrainian].
12. United Nations. (1987). *Development and international economic co-operation: environment Report of the World Commission on Environment and Development*. Retrieved from http://www.channelingreality.com/Documents/Brundtland_Searchable.pdf.
13. Zapatrina, I. V. (2018). *Business participation increase within sustainable development goals achievement in Ukraine. Manual. Sustainable development goals*. Kyiv [in Ukrainian].
14. Mushchynska, N. Yu. (2014). Balanced development of a region: theoretical aspect. *Effective economy*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_87 [in Ukrainian].
15. Domaradzka, H. S., Furman, M. B. (2012). Implementation of the "concept of sustainable development" in Ukraine as a prerequisite for effective integration into the world economy. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Management and entrepreneurship in Ukraine: formation stages and development problems*, 748, 350–356 [in Ukrainian].
16. Hicks, J. (2006). *A Theory of Economic History*. Moscow: NP "Zhurnal "Voprosy ekonomiki" [in Russian].
17. Herneho, Yu. O. (2017). The human-centric concept of the development of a balanced society. In *Modernization of economy in the conditions of growth of public consciousness: tourism, humanitarianism, partnership, cooperation* (pp. 107–110). Poltava: PUET [in Ukrainian].
18. European Commission. (2016). *G20 Leaders' Communique Hangzhou Summit (4-5 September)*. Retrieved from http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-16-2967_en.htm.